

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань освіти, науки та інновацій

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-31-55, факс: 255-33-04, e-mail: kno@v.rada.gov.ua

---

Верховна Рада України

Комітет з питань освіти, науки та інновацій 31 березня 2021 р. на своєму засіданні розглянув проект Закону України «Про внесення змін до статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (щодо імплементації норм Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендацій Венеційської комісії)» (реєстр. 4628 від 22.01.2021), поданий народним депутатом України Волошиним О.А.

Відповідно до п. 2 Пояснювальної записки до проекту Закону України Про внесення змін до статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (щодо імплементації норм Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендацій Венеційської комісії) «метою законопроекту є приведення статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» у відповідність із нормами статті 10 Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендаціями Венеційської комісії від 8-9 грудня 2017 року, що стосуються мови фахової передвищої освіти, а також посилення державних гарантій кожному громадянину України на здобуття фахової передвищої освіти державною мовою в державних і комунальних закладах вищої освіти».

Автор законопроекту визначає, що завданням законопроекту є законодавче врегулювання питань застосування мов в освітньому процесі в закладах фахової передвищої освіти з урахуванням інтересів громадян України, котрі належать до корінних народів та національних меншин, іноземців, осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, а також осіб, які визнані біженцями в Україні, осіб, котрі потребують додаткового або тимчасового захисту, осіб, яким надано статус закордонного українця, котрі перебувають в Україні на законних підставах, та здобувають фахову передвищу освіту за кошти фізичних або юридичних осіб.

Головне науково-експертне управління, розглянувши законопроект, висловило щодо його змісту наступні зауваження та пропозиції.

Експерти вважають, що у контексті змісту законопроекту необхідно звернути увагу на правові позиції органу конституційної юрисдикції щодо мови, зокрема: виходячи з положень ст. 10 Конституції України та законів України щодо гарантування застосування мов в Україні, в тому числі у навчальному процесі, мовою навчання в дошкільних, загальних середніх, професійно-технічних та вищих державних і комунальних навчальних закладах України є українська мова. У державних і комунальних навчальних закладах поряд з

державною мовою відповідно до положень Конституції України, зокрема, ч. 5 ст. 53 та законів України, в навчальному процесі можуть застосовуватися та вивчатися мови національних меншин (п. 2 резолютивної частини Рішення Конституційного Суду України у справі про застосування української мови від 14.12.1999 № 10-рп/99).

Зважаючи на вищевикладене, віднайдення балансу в правому регулюванні конституційних цінностей «державна мова» та «мови національних меншин» є важливим фактором забезпечення взаєморозуміння між усіма мовними групами населення України.

Недостатньо виваженою у співвідношенні з ч. 5 ст. 53 Конституції України, відповідно до якої «громадянам, які належать до національних меншин відповідно до закону гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних навчальних закладах або через національні культурні товариства», є новела проекту, згідно з якою «держава гарантує кожному громадянину України право на ... навчання мовами корінних народів або національних меншин України» (зміни до ч. 2 ст. 46 Закону).

Загалом звертає на себе увагу та обставина, що законопроектом вносяться зміни лише до Закону, тоді як питанню щодо застосування мов в освітньому процесі присвячені також положення ст. 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» та ст. 7 «Про освіту», відтак набрання ним чинності призведе до виникнення правових колізій між відповідними нормами цих законодавчих актів.

Законопроект має також недоліки техніко-юридичного характеру.

Комітет з питань бюджету зазначає, що згідно з пояснювальною запискою до законопроекту його реалізація не потребує виділення додаткових коштів з державного або місцевих бюджетів.

Водночас відмічається, що для викладання навчальних дисциплін мовами національних меншин (корінних народів), мовами Організації Об'єднаних Націй чи Європейського Союзу у закладах фахової передвищої освіти належить забезпечити, насамперед, видання підручників, методичної літератури та інших методологічних матеріалів відповідними мовами, збільшення чисельності педагогічних працівників відповідного фаху (включаючи тих, що здійснюватимуть переклад).

Фінансове забезпечення таких заходів з огляду на вимоги підпункту «в» пункту 7 частини першої статті 87, підпункту «в» пункту 2 частини першої статті 89 та підпункту «б-1» пункту 2 частини першої статті 90, частини першої статті 103-2 Бюджетного кодексу України має здійснюватися з державного та місцевих бюджетів, що зумовить необхідність збільшення видатків з відповідних бюджетів.

Міністерство фінансів України, зазначаючи, що прийняття законопроекту потребуватиме додаткових бюджетних коштів на забезпечення освітнього процесу, зауважує, що відсутність вихідних даних (щодо кількості здобувачів фахової передвищої освіти, які будуть здобувати освіту мовами національних меншин (корінних народів), кількості годин їх навчання, а також

кількості необхідних підручників та посібників для навчання, кількості викладачів) унеможливила визначення вартісної величини такого впливу на показники бюджетів.

Відтак, всупереч вимогам частини третьої статті 91 Регламенту Верховної Ради України та частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України суб'єктом права законодавчої ініціативи до законопроекту не надано належного фінансово-економічного обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки) та пропозицій змін до законодавчих актів щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Уповноважений із захисту державної мови Т.Д. Кремінь звертає увагу на те, що частина друга статті 24 Конституції України наголошує на неприпустимості обмежень, у тому числі за мовними ознаками. На це також у згаданому вище рішенні від 14.12.1999 № 10-рп/99 звертає увагу Конституційний Суд України.

З огляду на те, що прийняття законопроекту № 4628 фактично призведе до створення для громадян України, які здобувають фахову передвищу освіту та не володіють іншою мовою, ніж державна, а також для тих громадян України, які належать до корінних народів або національних меншин, додаткових обмежень за мовною ознакою та перешкод для здобуття фахової передвищої освіти державною мовою, цей законопроект, вважає Уповноважений із захисту державної мови Т.Д. Кремінь, у запропонованій редакції не може бути підтримано.

Міністерство освіти і науки України зазначає про таке.

Пропоновані зміни до частини третьої статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» передбачають, що обов'язкове вивчення державної мови в обсязі, що дає змогу провадити професійну діяльність в обраній галузі з використанням державної мови встановлюється тільки для закладів фахової передвищої освіти державної і комунальної форм власності, що суперечить частині третій статті 27 цього Закону, відповідно до якої заклади фахової передвищої освіти всіх форм власності мають рівні права і обов'язки у провадженні освітньої діяльності відповідно до законодавства.

Міністерство вважає недоцільним заміну слів «англійської мови» на «офіційні мови Організації Об'єднаних Націй» оскільки пропонований термін не конкретизує мови міжнародного спілкування, а в значній мірі дублює цей термін.

Пропонована редакція частини п'ятої суперечить частині другій статті 7 Закону України «Про освіту».

Неприйнятними вважаються пропоновані зміни до частини дев'ятої зазначеної статті Закону щодо вивчення державної мови за бажанням здобувачів в приватних закладах фахової передвищої освіти, оскільки така новація суперечить частині першій статті 7 Закону України «Про освіту» та частині першій та другій статті 21 Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної».

Суперечать також статті 7 Закону України «Про освіту» та статті 21 «Про забезпечення функціонування української мови як державної» пропоновані

зміни до частини десятої статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

Частина одинадцять законопроекту (реєстр. № 4628) дублює частину четверту статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту».

У 2019 році Конституційний Суд України визнав Закон України «Про освіту» таким, що відповідає Конституції України, в тому числі статті 10 Конституції України, про яку йдеться у законопроекті.

Міністерство зазначає, що підхід, запропонований Законами України «Про освіту», «Про фахову передвищу освіту», узгоджується з міжнародними документами, зокрема Європейською хартією регіональних мов або мов меншин. Частина перша статті 8 Європейської хартії регіональних мов або мов меншин дозволяє кожній державі визначати різні підходи до різних мов національних меншин «відповідно до стану кожної з таких мов і без шкоди для викладання офіційної мови».

Міністерство культури та інформаційної політики України, проаналізувавши законопроект, зазначає, що проект Закону спрямований не на реальне збереження національної мовно-культурної самобутності етнічних спільнот в Україні (в тому числі національних меншин та корінних народів) через застосування їхніх мов в освітньому процесі, а на формування умов збереження російськомовного середовища як об'єкта впливу російської пропаганди та важливого чинника інформаційної (як частини гібридної) війни Російської Федерації проти України.

Міністерство звертає увагу, що в Європейській хартії регіональних мов або мов меншин від 05.11.1992 (далі – Хартія), з одного боку, зазначається, що «охорона історичних регіональних мов або мов меншин Європи, деякі з яких знаходяться під загрозою відмирання, сприяє збереженню та розвитку культурного багатства і традицій Європи», з іншого – «охорона і розвиток регіональних мов або мов меншин не повинні зашкоджувати офіційним мовам і необхідності вивчати їх».

Національна академія педагогічних наук України, проаналізувавши запропоновані законопроектом зміни до Закону України «Про фахову передвищу освіту», обґрунтувала недоцільність таких змін.

Проаналізувавши експертні висновки компетентних органів та обговоривши положення вищезазначеного законопроекту, Комітет вирішив рекомендувати Верховній Раді України проект Закону України «Про внесення змін до статті 46 Закону України «Про фахову передвищу освіту» (щодо імплементації норм Конституції України, Європейської хартії регіональних мов або мов меншин та рекомендацій Венеційської комісії)» (реєстр. № 4628 від 22.01.2021), внесений народним депутатом України Волошиним О.А., **відхилити**.

Представляти рішення Комітету на пленарному засіданні Верховної Ради України доручено Голові підкомітету з питань професійно-технічної та фахової передвищої освіти Коваль О.В.

Голова Комітету

Сергій БАБАК

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Бабак Сергій Віталійович
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000660C310092258F00
Дійсний до: 26.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-24/3-2021/138661 від 22.04.2021

485972